

Obaj doktorzy *honoris causa* podziękowali za wyróżnienia i wygłosili wykłady. Prof. Karol Jońca swoje wystąpienie zatytułowane *Nur Verstand und Redlichkeit helfen* poświęcił omówieniu uniwersyteckich tradycji i historycznych związków między niemieckimi uczelniami Frankfurter Viadrina i Leopoldine Breslau. Mówił o blaskach i cieniach okresu po 1811 r., kiedy to zlikwidowana została odrębność Viadriny, a uczelnia ta została włączona do Uniwersytetu Wrocławskiego.

Prof. Henryk Olszewski wykład *Der polnische Rechtsstaat und die Rechtskultur* poświęcił historycznym przesłankom państwa prawa w Polsce i polskiej kulturze prawnej. Próbował także odpowiedzieć na pytanie, czy zapisana w naszej konstytucji z 1997 r. zasada, że „Polska jest demokratycznym państwem prawa” to rzeczywistość, czy tylko postulat lub życzenie.

Wystąpienia doktorów *honoris causa* zakończyły oficjalną część uroczystości.

Krystyna Sikorska-Dziegłewska

INTEGRACJA EUROPEJSKA A GLOBALIZACJA DYLEMATY KRAJÓW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

W dniach 21-22 lutego 2002 r. w Collegium Polonicum w Słubicach odbyła się konferencja naukowa poświęcona tematyce „Integracja europejska a globalizacja. Dylematy krajów Europy Środkowo-Wschodniej”, której organizatorami były Instytut Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM oraz Collegium Polonicum.

Interdyscyplinarność i wielowymiarowość tematu konferencji spowodowały, że zgromadziła ona naukowców wielu dyscyplin: politologów, ekonomistów, historyków oraz badaczy innych dziedzin nauki z wielu krajowych ośrodków akademickich (Krakowa, Lublina, Wrocławia, Gdańska, Katowic, Opola, Olsztyna, Szczecina, Białegostoku, Koszalina, Poznania) oraz z zagranicznych (Berlina, Kijowa, Sztokholmu, Mińska, Duisburga, Bocholt, Brna, Frankfurtu nad Odrą). W obradach uczestniczyli również praktycy zajmujący się tematyką stosunków międzynarodowych oraz osoby zainteresowane problemami poruszonymi przez poszczególnych prelegentów.

W czasie dwudniowych obrad starano się ukazać istotę globalizacji i integracji oraz wpływ tych procesów na życie społeczeństw Europy Środkowo-Wschodniej. Próbowano również określić skalę wynikających z nich zagrożeń, a także ukazać ich pozytywne dla świata i regionu konsekwencje. Ważnymi zagadnieniami poruszonymi w czasie wystąpień i dyskusji były również kwestie mediów i polityki informacyjnej oraz polityki społecznej w kontekście globalizacji i integracji, problemy polskiej polityki w dobie integracji ze strukturami UE oraz zagadnienia związane z regionalizacją jako elementem aktywności politycznej i jej związkami z globalizacją.

Językiem konferencji był język polski, a wystąpienia referentów oraz dyskusje były tłumaczone symultanicznie na język niemiecki, angielski i rosyjski.

Pierwszego dnia obrad plenarnych wygłoszono 14 referatów, w których prelegenci przedstawiali wybrane problemy globalizacji i integracji, ich tło historyczne i znaczenie dla jednoczącej się Europy.

Referat *Rozwój procesów o charakterze globalnym* wygłosił prof. dr hab. Czesław Mojsiewicz (UAM Poznań), w którym zwrócił uwagę na dominację ekonomii i kultury amerykańskiej nad innymi oraz na amerykańską gospodarkę światowej i kultury wielu krajów.

Zaproponował uznanie jej za końcowy efekt walki o hegemonię w dzisiejszym świecie. Referent zwrócił również uwagę słuchaczy na problem „pozostawiania poza globalizacją”, który wydaje się być udziałem krajów będących w konflikcie z USA lub takich, w których USA lub ich sojusznicy nie mają swoich interesów (np. Kuba i Korea Północna). W kolejnym referacie prof. dr hab. Haliny Lisickiej (UW Wrocław) *Globalizacja – proces nieunikniony i konieczny?* poruszone zostały problemy konieczności uczestnictwa w tym ogólnoswiatowym trendzie. H. Lisicka wskazywała na wiele negatywnych zależności i skutków dla krajów Europy Środkowo-Wschodniej, zwracając uwagę na problem integracji jako procesu „przynoszącego” ze sobą globalizację albo nie przeciwdziałający jej negatywnym skutkom. W podobnym duchu o globalizacji mówił następny prelegent, prof. dr hab. Brunon Bartz (Uniwersytet w Duisburgu – RFN). Jego referat zatytułowany *Akceleracja globalnych dylematów, a funkcjonowanie demokracji* ukazywał problemy pojawiające się na styku oddziaływań globalnych i lokalnych. Mówca zwracał szczególną uwagę na nieprzewidziane skutki będące efektem takiego kontaktu. Jako przykład podał zjawisko emigracji i wynikające z niego problemy. Według B. Barta istotnym zjawiskiem jest fakt, że osoby, które w wyniku globalizacji przenoszą się do innego kraju, pomimo obciążeń podatkowych ponoszonych przez nie na jego rzecz, nie mają wpływu na politykę władz w miejscu aktualnego zamieszkania. Dzieje się tak, ponieważ jako obcokrajowcy nie posiadają oni obywatelstwa kraju, na terenie którego się znajdują i nie mogą uczestniczyć w jego życiu politycznym. B. Bartz proponował, aby problem ten rozwiązać poprzez wprowadzenie praw wyborczych dla mieszkańców kraju, a nie jedynie jego obywateli. Jako kolejny wystąpił dr hab. Piotr Pawelczyk (UAM Poznań), który w referacie *Tezy i antytezy globalizacji* próbował zanalizować silne i słabe strony tego procesu. Wynikiem analizy było potwierdzenie nieuchronności zaistnienia obu procesów, jak również wskazanie występowania w ich ramach licznych pozytywnych elementów. Wystąpienie prof. Walerija Bebika (Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personalem w Kijowie) *Globalizacja i europejska integracja jako czynniki tworzenia współczesnego systemu kształcenia* dotyczyło problemów edukacji w wielowymiarowym świecie ery globalizacji. Mówca nawiązał do wzrastającej liczby kontaktów między obywatelami poszczególnych państw jako istotnego czynnika zmiany ich świadomości, także obywateli państw Europy Środkowo-Wschodniej. Jako kolejny wystąpił prof. dr hab. Zdzisław Puślecki (UAM Poznań). Omawiając temat *Kraje Europy Środkowo-Wschodniej wobec zmian w warunkach rozwoju integracji europejskiej i globalizacji światowej* wskazał na wiele pozytywnych czynników ekonomicznych wynikających zarówno z integracji, jak i z globalizacji, z których najważniejsze to: liberalizacja handlu światowego, znoszenie barier w obrocie dóbr i usług oraz upowszechnienie nowoczesnych technologii. Zwrócił też uwagę na szczególną dla światowej ekonomii rolę rokowań GATT. Prof. dr hab. Marek Pietraś (UMCS Lublin) w referacie *Globalizacja zmienną procesów społeczno-politycznych w państwach Europy Środkowo-Wschodniej* wykazywał istotną, zarówno dla obywateli państw regionu, jak i lokalnych polityk, rolę globalizacji. Wystąpienie *Integracja Europy a procesy globalizacji w polskiej myśli politycznej XX wieku* prof. dra hab. Stanisława Michałowskiego (UMCS Lublin) dotyczyło problemu pojęć integracji i globalizacji w polskiej myśli politycznej XX w., jak również tradycji Polski w tworzeniu zintegrowanych struktur wielopaństwowych i wielonarodowych. Zdaniem S. Michałowskiego doskonałym przykładem jest tu Unia Lubelska pomiędzy Polską a Litwą i powstanie I Rzeczypospolitej, która była pierwszym tego typu rozwiązaniem politycznym na świecie.

W drugiej części pierwszego dnia obrad jako pierwsza zabrała głos prof. dr hab. Olga Babkina (Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personalem w Kijowie), która w wystąpieniu *Problemy demokratyzacji krajów postsocjalistycznych w kontekście globalizacji* dokonała próby zdefiniowania pojęcia globalizacji i określenia jej odmiany specyficznej dla krajów postsocjalistycznych. Ma ona wynikać zarówno z innej niż na Zachodzie mentalności społeczeństw, ale też z innych standardów ekonomicznych, co prowadzi do globalizacji epidemii, konfliktów i katastrof ekonomicznych, a nie dobrobytu. Autorka zakończyła wystąpienie stwierdzeniem, że dla powstania demokratycznych państw

dobrobytu w Europie Środkowo-Wschodniej nie wystarczy stosowanie wzorców zachodnich rozwiązań, ale należy wypracować własne standardy i metody postępowania. Prof. Hans-Peter von Stoephasins (FHVR, Berlin) w referacie *Globalizacja a konkurencja* przekonywał o niemożności istnienia struktur EU bez konkurencji. Mówca wskazywał również na, z jednej strony, fakt niemożności dokładnego zdefiniowania pojęcia konkurencji i z drugiej – na znaczenie konkurencji dla społeczeństw państw europejskich znajdujące swoje odzwierciedlenie w dokumentach unijnych. Globalizację prelegent określił jako zjawisko negatywne. Stwierdził jednak, że powoduje ona jednocześnie wzrost konkurencyjności, gdyż dzięki rozwojowi nowoczesnych technologii w postaci *e-commerce* każdy może dziś konkurować. Autor docenił również rolę GATT w kształtowaniu konkurencji. Następny prelegent prof. Elfar Loftsson (Södertörn University, Sztokholm) w wystąpieniu *Bilateralne i multilateralne strategie współpracy w procesach integracji* omówił kwestie krótko- i długoterminowych decyzji politycznych podejmowanych przez państwa i grupy państw w dzisiejszym świecie. Szczególną uwagę zwrócił na kwestie dominacji USA we współczesnym świecie, występujące koncepcje strategii integracji, jej polityczny i ekonomiczny wymiar oraz na zagadnienie perspektywy czasowej jako czynnika wpływającego na decyzje polityczne. Kolejny prelegent dr Timm Beichelt (Europejski Uniwersytet Viadrina, Frankfurt n. Odra) przedstawił wystąpienie *Modernizacja i transformacja – skrajna prawica w Europie Środkowo-Wschodniej*, którego współautorem był prof. dr Michael Minkenberg. Jako komunikat z badań dotyczyło ono tworzenia się, rozwoju i działalności różnych skrajnie prawicowych organizacji na terenie Polski i Niemiec przeciwnych zarówno globalizacji, jak i integracji. Przyczynę takiego stanu rzeczy autorzy dostrzegają w nierównościach ekonomicznych. Następnie głos zabrał prof. dr hab. Bogdan Koszel (UAM Poznań), który w wystąpieniu *Miejsce i rola Polski w procesach integracji Europy w XX wieku* podjął próbę chronologicznego usystematyzowania i opisu Polski jako składowej europejskiego systemu politycznego od początków naszej państwowości do dzisiaj. Mówca nawiązał również do polskiej tradycji integracji obecnej w Rzeczpospolitej Obojga Narodów oraz omówił miejsce Polski w najważniejszych koncepcjach zjednoczeniowych poprzednich stuleci, podkreślając że dopiero na przełomie XX i XXI w. możemy mówić o wzroście znaczenia naszego kraju na arenie europejskiej. Postępy w integracji ze strukturami unijnymi, ważna rola wśród krajów kandydujących i przewidywane w przyszłości duże znaczenie w strukturach UE powodują wzrost zainteresowania Polską, chociaż naszym politykom brakuje jasnej i szczegółowej wizji miejsca Polski w zjednoczonej Europie. Ostatnim tego dnia prelegentem był prof. dr hab. Jan Róg (Uniwersytet Opolski), który w wystąpieniu *Spoleczne uwarunkowania integracji europejskiej* poruszył problematykę społecznej istoty problemu integracji europejskiej, w tym kwestię zgody na integrację.

Drugiego dnia konferencji w pięciu sekcjach tematycznych wygłoszono ponad 50 referatów. Poszczególne sekcje obradowały nad różnorodną tematyką: „Polska wobec integracji i globalizacji”, „Europa Środkowo-Wschodnia wobec globalizacji. Globalizacja i integracja – problemem I połowy XXI w.”, „Media w dobie integracji i globalizacji”, „Europa Środkowo-Wschodnia wobec integracji europejskiej” oraz „Regionalizacja wobec globalizacji – wyzwania dla Polski”.

Zarówno pierwszego, jak i drugiego dnia konferencji wystąpienia referentów wywoływały gorące dyskusje, w czasie których ich uczestnicy, oprócz pytań pod adresem konkretnych referatów zwracali uwagę na istniejące braki w metodologii co do definiowania pojęć globalizacja i integracja, jak również na zróżnicowanie skutków politycznych i ekonomicznych tych dwóch procesów. Wielu prelegentów sygnalizowało problemy praktyczne wynikające z globalizacji i integracji wskazując m.in. na ruch wizowy, bezrobocie, politykę medialną, politykę społeczną, problemy oświaty itp.

Pomimo różnic zdań panowała powszechna zgoda co do potrzeby dalszych badań i pogłębiania wiedzy w tym zakresie. Materiały konferencji zostaną ogłoszone drukiem.

Piotr Klatta